

ПРИНЦИПИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ЦІНОУТВОРЕННЯ ДОРОЖНІХ РОБІТ

Безуглий А.О.

Бібік Ю.М.

Державне підприємство «Державний дорожній науково-дослідний інститут імені М.П. Шульгіна»

Одним із найважливіших напрямків ефективного використання бюджетних коштів та оптимізації грошових потоків у дорожній галузі є удосконалення системи кошторисного ціноутворення, головним завданням якого є отримання максимально достовірної та об'єктивної інформації щодо вартості робіт з будівництва, реконструкції, капітального й поточного ремонтів та експлуатаційного утримання автомобільних доріг.

Діюча система ціноутворення повинна мати такі ознаки:

- більша демократичність процесу ціноутворення, його прозорість та гласність;
- застосування конкурентних засад при визначенні вартості дорожніх робіт;
- більша обґрунтованість та відповідність реальним умовам нормативної бази;
- наявність розвинутої інфраструктури з питань ціноутворення.

З метою ефективного реалізації пріоритетних напрямків удосконалення системи кошторисного ціноутворення в дорожній галузі пропонується керуватися наступними принципами:

1. Формування системи кошторисних нормативів, що враховують впровадження у виробництво нових матеріалів, сучасної техніки та технологій, і регулярне їх оновлення

Зазначені кошторисні нормативи повинні розроблятися на принципах сучасності, достовірності, обґрунтованості, комплектності, єдності та публічності; повинні враховувати середньогалузевий технологічний рівень виробництва та вплив специфічних умов робіт. Адже вони є вихідними даними для формування ціни інвестора на стадії складання проектно-кошторисної документації.

Крім того, для здійснення обов'язкових вимог при виконанні дорожніх робіт та для забезпечення взаємовідносин всіх учасників будівництва виникає необхідність постійного оновлення нормативних документів.

2. Організація розробки укрупнених кошторисних цін та нормативів

Для впровадження сучасних матеріалів і технологій у виробництво необхідно ще на передпроектній стадії оперативно проводити техніко-економічне порівняння варіантів застосування того чи іншого матеріалу чи технології, визначати їх економічну ефективність. Тому існує нагальна потреба в розробці науковообґрунтованих укрупнених кошторисних цін та нормативів в системі Укравтодору, які будуть запорукою ефективного використання бюджетних коштів, особливо в умовах обмеженого бюджетного фінансування дорожньої галузі.

Використання укрупнених кошторисних цін та нормативів дозволить визначати вартість дорожніх робіт на перших стадіях проектування («ескізний проект», «техніко-економічне обґрунтування», «техніко-економічний розрахунок») з достатньо високим ступенем достовірності і мінімальними витратами часу. Попередня вартість, визначена на передінвестиційній стадії, слугує для оцінки фінансових можливостей інвестора (замовника) і дозволяє визначити потребу в джерелах фінансування будівництва об'єкта, а також, за необхідності, в обсягах коштів, що залучаються в інших інвесторів і (або) позикового капіталу. Укрупнені кошторисні ціни та нормативи будуть використовуватись для економічної оцінки та порівняння окремих проектних рішень.

Крім того, контракти FIDIC, які використовуються у всьому світі, базуються на використанні укрупнених кошторисних цін та нормативів.

3. Розроблення підрядними підприємствами для власного використання внутрішніх нормативів та розцінок

Ціна пропозиції претендента повинна бути сформована таким чином, щоб забезпечити конкурентоспроможність підрядної організації на торгах і в той самий час покрити витрати виробництва і отримати прибуток, необхідний для відновлювальних процесів, у випадку перемоги на торгах. Тому для швидкого і достовірного визначення ціни пропозиції підрядні організації повинні мати власну базу даних щодо реальних витрат при виконанні дорожніх робіт з урахуванням коригувальних поправок на виконання робіт у тих або інших економічних і природно-кліматичних умовах.

4. Створення та супроводження банку даних запроектованих і побудованих об'єктів (об'єктів-аналогів), автоматизованої бази інтегральних показників вартості різних видів дорожніх робіт

Розроблення інформаційно-довідкової електронної автоматизованої системи на національному рівні дозволить накопичувати та узагальнювати інформацію про вартісні, техніко-економічні та конструктивні характеристики споруджуваних об'єктів, про проведені підрядні торги у частині договірних (контрактних) цін, а також здійснювати зручний пошук такої інформації серед аналогічних об'єктів.

Базова вартість на різні види дорожніх робіт необхідна для попередньої оцінки замовником вартості будівництва в складі документації на ранніх стадіях проектування з вибором проектних рішень на різних етапах планування капітальних вкладень, підготовки тендерної документації, підрядних торгів або переговорів з підрядниками, для розрахунку вартості підрядних робіт в процесі підготовки підрядником пропозицій щодо ціни дорожніх робіт.

Крім того, вищезазначена інформація буде важливим джерелом для розробки укрупнених кошторисних нормативів.

5. Удосконалення механізму визначення вартості матеріальних ресурсів

Відповідно до діючого порядку кошторисного ціноутворення замовник у складі вихідних даних на проектування повинен надавати інформацію про найменшу вартість матеріальних ресурсів на підставі власного проведеного аналізу ринку будівельних матеріалів у регіоні для врахування в кошторисній документації. Крім того, при складанні ціни тендерної пропозиції (договірної ціни) на виконання підрядних робіт вартість матеріальних ресурсів приймається підрядником за найменшою ціною, визначеною на підставі відповідно проведеного власного аналізу ринку будівельних матеріалів в регіоні з врахуванням їх якісних характеристик, строків та обсягів постачання.

Існує необхідність в наявності інформаційної бази даних щодо цін на достатньо широку номенклатуру матеріалів, яка дасть можливість замовнику, проектуванцю та підряднику оперативно і максимально достовірно визначати поточні ціни на матеріали при складанні кошторисної документації.

Пропонується організувати дієвий централізований моніторинг цін на необхідні для виконання дорожніх робіт матеріально-технічні ресурси шляхом створення єдиного автоматизованого банку цін. Також доцільно надати можливість незалежним інжинірингово-консалтинговим фірмам оприлюднювати регіональні ціни на матеріально-технічні ресурси, що складаються в дорожньому господарстві. В подальшому пропонується організувати в усіх обласних центрах спеціальні служби реєстрації та контролю поточних ринкових цін на матеріально-технічні ресурси, що використовуються в дорожньому господарстві.

6. Стабільність ціни на дорожні роботи

В умовах стабілізації макроекономічної ситуації досить важливо ліквідувати розрив між договірною (контрактною) ціною будівництва, зафіксованою в договорі будівельного підяду, і сумою, оплаченою замовником у ході його виконання. У цьому зв'язку ціна будівництва повинна бути незмінною до закінчення будівництва об'єкта нерухомості, за винятком особливих випадків, передбачених законодавством і (або) обумовлених договором (контрактом) будівельного підяду. Такими випадками є:

- внесення замовником змін у затверджену частину проектної документації, які тягнуть за собою зміну раніше передбачених обсягів будівельних робіт;
- зміни національного законодавства про оподаткування, тарифи і збори в державі - учасниці СНД, на території якої здійснюється будівельна діяльність;
- непередбачені при укладанні договору будівельного підяду зміни макроекономічних умов (істотне непередбачене зростання або разовий стрибок вартості паливно-енергетичних або сировинних ресурсів на міжнародних ринках, основних видів будівельних матеріалів тощо). При цьому перевага віддається застосуванню компенсаційних механізмів коригування сформованої ціни з урахуванням інтересів всіх учасників інвестиційно-будівельної діяльності.

При виникненні вищезазначених непередбачених змін макроекономічних умов в укладеному договорі (контракті) будівельного підяду слід передбачати механізм компенсації інвестором (замовником) додаткових витрат, які виникли у підрядника. Розмір такої компенсації слід визначати в кожному конкретному випадку з урахуванням критеріїв, що визначають розмір зміни макроекономічних умов.

Сформована стабільна (тверда, фіксована) договірна (контрактна) ціна повинна враховувати прогнозований рівень зростання цін в економіці держави, на території якої здійснюється будівництво об'єкта протягом нормативного терміну будівництва за допомогою прогнозних індексів зростання вартості будівництва, які розраховуються як національними, так і міжнародними експертами (експертними організаціями). При збереженні стабільності в економіці та відсутності непередбачених макроекономічних потрясінь зміна договірної (контрактної) ціни протягом усього строку будівництва неприпустима.

Незмінність договірної (контрактної) ціни на весь період будівництва передбачає повну відповідальність підрядника за прийняття зобов'язань по вартості і термінам будівництва об'єкта, а замовника - за своєчасне фінансування, а також стимулює підрядника вишукувати шляхи ресурсозбереження і придбання ресурсів за більш низькими цінами, скорочувати

терміни будівництва об'єктів для можливості одержання економії в порівнянні з договірною (контрактною) ціною.

Отже, взаємозв'язок між стабільною ціною і порядком розрахунків між замовником і підрядником за виконані роботи полягає в тому, що сума платежів при проміжних розрахунках за виконані роботи повинна відповідати договірній (контрактній) ціні.

Запропоновані пріоритетні напрямки й комплекс заходів з удосконалення системи кошторисного ціноутворення сприятимуть якнайшвидшому виходу України з фінансово-економічної кризи та створенню умов для подальшого розвитку дорожньої галузі. Крім того, реалізація вищезазначених заходів дасть можливість не тільки достовірно визначати вартість дорожніх робіт на всіх етапах формування ціни, а й покращить діяльність структурних підрозділів проектних та підрядних організацій, а також замовників, на які покладено питання кошторисного ціноутворення.

Література

1. ГБН Г.1-218-182:2011 Організаційно-методичні, економічні і технічні нормативи. Ремонт автомобільних доріг загального користування. Види ремонтів та перелік робіт.
2. ВБН Г.1-218-530:2006 Організаційно-методичні, економічні і технічні нормативи. Класифікація робіт з експлуатаційного утримання автомобільних доріг загального користування.